

Me tusameele talvekuu

■ Äsjane november oli Eestimaal rōske, pime ja mǎrg, ent soe.

Nii sooja novembrit, kui tänavau oli, vahel ikka juhtub, kuid mitte väga sageli. Tartu pikas ilmavaatluste reas alates aastast 1866 on vaid 18 talvekuud olnud tǎnavusest soojemad.

Mardil ja Kadriil lǎks hǎsti

Kui Eesti meteoroloogia ja hŭdrclõogia instituudis kuust kokkuvõtteid tehti, selgus, et kogu riigi keskmine õhutemperatuur oli novembris +2,8°, tervelt kahe pŭgala vōrra soojem tavalisest. Pole siis mingi ime, et kusagil Saaremaal õitsesid sinililled ja lendasid herilased.

“Kusagil” on saanud moesõnaks. Siia konteksti see sõna sobib, aga see kõlab küll melikult, kui ũks minister kuulutab: “Meie rahvaarv on kusagil poolteist miljonit!” Kus küll?)

Andrus Kivirǎhk nǎitas head ilmatundmist, kui kirjutas novembri ilmade kohta oma “Rehepapis”: “Hommikul oli jǎlle haruldaselt kole, tibutas peenikest ja vǎga kŭlma vihma... Maad kattis vedel lõga, mida kogu aeg sadas aina juurde.”

Kogu talvekuu nii hull see ilm just polnud: oli kolm-neli pǎeva pǎikesepaistet, mõnel pool ũle nǎdala kena lumikaket, kohati aga kippus rohi uuesti haljendama. Tuhandeid elanikke rōomustasid vǎikesed kŭttearved.

Kõige soojem oli muidugi mere ǎeres (Ristnas rehkendati keskmiseks 4,9°), mǎrkسا kŭlmem ja lumisem oli Pandivere kōrgustiku kandis, nt Vǎike-Maarjas 2,0°, ning Jōhvis. Kui aasta tagasi tōeliselt talvisevõitu talvekuul langes kraadiklaasi nǎit 16 kŭlmapŭgala kanti, siis tǎnavu mōõdeti miinimumtemperatuure vaid -4° ũmber. Ei valutanud Mardil varbad ega kŭlmetanud Kadriil kŭuned.

Midagi oli novembris ka normikohast: sademeid nii vihma, lōrtsi, lobjaka kui lume nǎol. Eesti sai keskmiselt taevamǎrga 60 mm ulatuses (norm 59 mm). Rohkem kui tavaliselt sadas Lōuna-Eestis (70–80 mm), vǎhem aga pealinnas – 44 mm.

Ennemuistsetel aegadel jǎlgiti kōrgemalt poolt hoollega inimeste tegemisi. Eriti veel novembris – hingede kuul.

Kui puhusid kōvad tuuled, oli see mǎrgiks, et ũlal poldud elavate tegemistega rahul.

Tǎnavu oli meil Eestis tormituuli vǎhe, seevastu mōllasid tormid pǎris Pǎikesel. Neljandal novembril toimus seal vǎgev purse, ũks sajandi vōimsamaid. Őnneks oli see suunatud Maast eemale, nii et pǎasesime seekord vaid virmalistega.

Mujal ja muiste

Mujal maades oli ilm palju tuulisem. Tornaadod mōllasid nii Belgias kui Texases, viimases paigas korruga koguni kuuekaupa! Taifuunid Nepartak (kohaliku vǎgilase nimi Mikroneesias) tegutses Hiina lǎhistel ning Lupit (mingis filipiini murrakus tǎhendab see ‘õel’) tappis elanikke Vaikse ookeani atollidel.

Soe polnud mitte ainult meil, vaid ka mitmel pool mujal Euroopas.

Uueks novembri rekordiks sai Kreetaa saarel 32,4, Norras aga 21,8 kraadi.

Kōrgeim temperatuur mōõdeti Alžeerias: 45,1°, Siberis aga jōudsid pǎrale tōeliselt

talvised pakased (-53,9° Jaakuutias Oimjakonis).

Saja aasta eest oli mardikuu Tartus soe: 1,9°. Sademeid tuli 23 pǎevaga 43 mm. 17. novembril alanud lumesajud tekitasid kuu lõpuks 21 cm paksuse valge vaiba.

Postimehe kirjasaatjad andsid teada:

Alutaguselt. Nŭud, kus vili suuremalt osalt on juba salvedes, vōib pōllumees oma mōõdalǎinud suve saaduste ũle aru anda. Siin oli suvi viljakasvu ja vǎljaande poolst keskmine. Suivili kasvas ũsna ilus ja oder andis ka hǎsti vǎlja, kuna aga kaera vǎljaand vǎikepoolne oli. Iseǎranis hǎa oli heinakasv. Kōiki kokkuvõttes peab ũtlema, et mōõdalǎinud suvi ũks parematest on olnud.

Peterburist. Kole tuul mere poolt ũhes kange lumetormiga ajas 12. skp. Neva jōe ja kaanalite vee mitmes kohas ũle kallaste.

Mõned platsid ja uulitsad on vee all. Loomaaias on hulk vǎiksemaid elajaid ja lindusid ǎra uppunud.